

ЗА ГРАНИЦИТЕ НА БЕЗГРАНИЧНОТО

Отец Георгиј Флоровски
(1893 - 1979)

Бил син на свештеник и професор по историја на Универзитетот во Одеса. Во 1920 г. емигрирал најпрво во Бугарија, а потоа во Прага. Во 1925 г. предава патрологија на институтот Свети Сергеј во Париз. Во 1932 е ракоположен за свештеник. Од 1948 г. предава на богословијата Свети Владимир во Њујорк, каде што во 1955 г. станува ректор. Помеѓу 1956 и 1964 г. предава на Универзитетот во Харвард.

Како историчар, философ и патролог, го објавил учебникот по патро-

логија во два тома: „Источните Отци и Византиските Отци на Црквата“, како и делото: „Патиштата на руската теологија“. Главните дела на Флоровски (во оригиналот) се пишувани на руски, германски, француски и англиски јазик. Објавени се во 14 тома на англиски јазик - *Collected Works of Georges Florovsky*, Massachusetts.

Автор е на многубројни статии, од кои за овој број на **Премин** ја избравме познатата „Границите на Црквата“, во којашто Флоровски отвора една мини дебата помеѓу своите размислувања и оние на Свети Кипријан и на блажениот Ав-

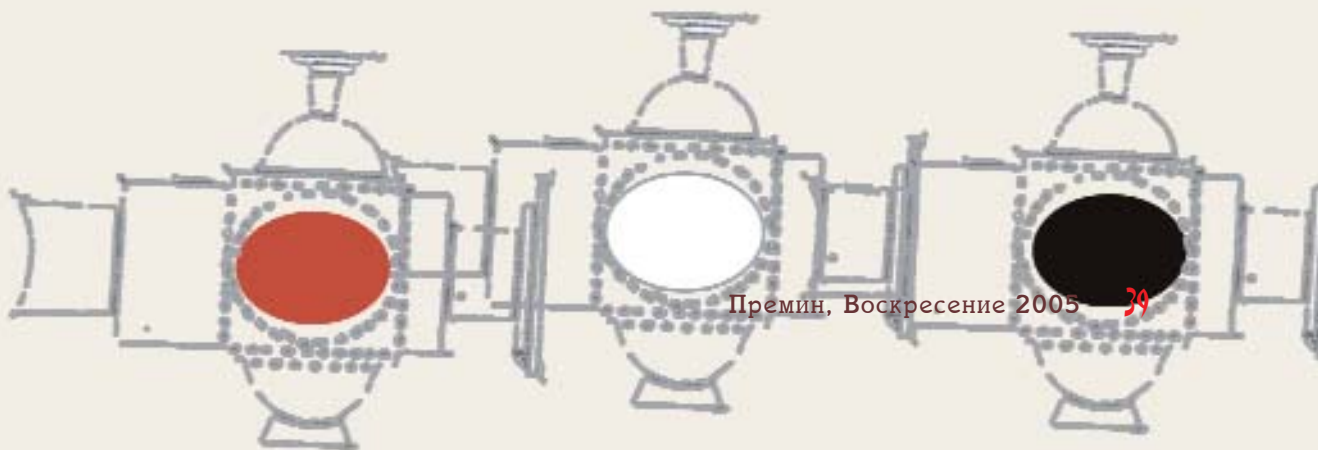
густин, во однос на вечното прашање за единството, односно неединството во Црквата. Наместо утеха, некаде пред крајот на статијата нè очекува успокојувачката визија на Московскиот митрополит Филарет (1782 -1867):

„... Донекаде гледам како Главата и Господ на Црквата ги лекува многубројните и длабоки рани нанесени од стариот змеј на сите делови и членови од Своето тело, применувајќи еднаш благи другпат силни лекаства, па дури и оган и железо, за да ги смири гневните, за да го извлече отровот, за да ги очисти раните, за да ги отсеке дивите израстоци, за да го обнови духот и животот во полумртвите и занемени тела. И на тој начин јас се утврдувам во верувањето дека Божјата сила, на крајот, очигледно ќе ги надвлее човечките слабости, доброто ќе го надвлее злото, единството ќе го надвлее раздвојувањето, животот ќе ја надвлее смртта.“

Флоровски е автор на статиите:

Патиштата на руското богословие (Париз 1936)
Антропоморфити на египетската пустина
Вселенското Предание и словенската идеја
Долина на смртната сенка
Евроазиска соблазна
Западното влијание во руското богословие
Имperiја и монаштво. Антиномии на христијанската историја
За историјата на Ефескиот Собор
За бесмртноста на душата (1952)
За воскресението на мртвите
За границите на Црквата
За неисториските народи
За последните настани
За почитувањето на Софија
За крсната смрт
Откровение и толкување
Положбата на христијанскиот историчар
Послушание и сведоштво
Приснодева Богородица
Противречностите на оригенизмот
Тварта и материјалноста
Христијанство и цивилизација
Екуменско страдање

За о. Флоровски се вели дека е Палама на дваесеттиот век; едно од неговите главни начела како професор и како теолог било: 'Современиот православен теолог не може да се повлече во тесната ќелија на некое помесно предание, бидејќи православието не е локално предание, туку во суштина е универзално...'

ЗА ГРАНИЦИТЕ НА ЦРКВАТА

Многу е тешко да се даде точна и недвосмислена дефиниција за расколот или шизмата (постои разлика меѓу „богословската дефиниција“ и обичен „канонски опис“). Расколот во Црквата секогаш е нешто противречно и неприродно, парадокс и загатка. Зашто, Црквата е единство. И сето нејзино битие е во тоа единство и во соединувањето, со Христос и во Христос. Зашто, сите ние сме крстени со еден Дух и во едно тело (1 Кор. 12, 13). И првообразот на тоа единство е Троичната Едносушност. Мерата на тоа единство е католичноста (или соборноста), кога недопирливоста на личните сознанија попушта и дури исчезнува во совршеното едномислие и едносушност и кога во множеството верни постои едно срце и една душа (сп. Дела 4. 32).

Расколот, напротив, претставува одвојување од другите, изолирање, губење и негирање на соборноста. Духот на расколот е директна спротивност на црковноста... Прашањето за природата и за смислата на црковните делби и расколи било поставено со сета острина уште во познатите спорови за крштевањето во 3 век. Св. Кипријан Картагенски, со неустрашлива доследност, тогаш го развил учењето за апсолутната неблагоприятност на секој раскол. Сета смисла и сета логичка подлога на неговото расудување биле во убедувањето дека Тајните се востановени во Црквата. Значи, тие се извршуваат – и може да се извршуваат – само во Црквата, во заедничарење и во соборност. И затоа секое нарушување на соборноста и на единството веднаш води надвор од последната ограда, во некакво категорично ‘надвор’.

Секоја шизма за св. Кипријан претставувала излегување од Црквата, од таа свештена и света земја, каде што единствено и се наоѓа изворот на крштевањето, извор на спасителна вода. Учењето на св. Кипријан за безблагодатноста на расколите е само другиот пол на неговото учење за единството и соборноста... Тука немаме простор и време за да ги спомнеме и уште еднаш да ги прераскажеме аргументите и доказите на Кипријан. Секој ги памети и ги знае, треба да ги знае, должен бил да ги запамети. Тоа не го изгубило своето значење до ден денес... Историското влијание на Кипријан никогаш не било демантирано. Дури и Августин не е далеку од Кипријан. Тој се спорел со донатистите, но не и со самиот Кипријан, тој не го одрекувал учењето на Кипријан – макар што се спорел во врска со практичните мерки и со заклучоците. Во своите расудувања за црковното единство, за единството на љубовта како неопходен и решавачки услов за спасителното дејство на Тајните, Августин само ги повторува ставовите на Кипријан со нови зборови... Но, практичните заклучоци на Кипријан не биле прифатени и задржани од црковното сознание. Се поставува прашањето како е тоа можно, ако претпоставките не биле оспорени или отфрлени...

Не е потребно да се впуштаме во подробностите на крајно нејасната и замрсе-на историја на канонските односи на Црквата спрема расколниците и спрема еретиците. Доволно е да се констатира дека постојат случаи кога Црквата, со самиот начин на своето дејствување, дава на знаење дека се признава извршувањето на Тајните и во расколите, па дури и од страна на еретиците, односно дека Тајните може да се извршуваат и надвор од самите канонски граници на Црквата. Оние што доаѓаат од расколите, па дури и од круговите на еретиците, Црквата обично ги прима без крштевање. Очигледно е дека се подразбира – или се претпоставува – дека тие веќе биле во вистинска смисла крстени порано, во своите расколи или ереси.

Во голем број случаи Црквата ги прифаќа новопримените и без Миропомазание, а клириците неретко ги прима во „истиот чин“, а тоа уште повеќе треба да се разбере и толкува во смисла на признавањето на значењето или на реалноста на соодветните свештенодејства, извршени над нив „надвор од Црквата“. Но, Тајните се извршуваат само преку Светиот Дух...

Канонските правила востановуваат или откриваат некаков мистичен парадокс... Преку своите дејствувања Црквата како да сведочи дека и надвор од канонската сфера сè уште се протега нејзината мистична територија, дека не започнува веднаш „надворешниот свет“... Свети Кипријан бил во право: Тајната се извршува само во Црквата. Но тоа „во“ тој го определил набрзина и премногу ограничувачки. И не произлегува ли дека по прво треба да се подразбере обратниот ред: каде што се извршува Тајната таму е Црквата?... Свети Кипријан тргнал од премолчена претпоставка дека канонската граница на Црквата е насекаде, и со самото тоа границата е благодатна.

И ете, тоа недокажано поистоветување не било потврдено во соборната самосвест. Црквата, како мистичен организам, како таинствено Тело Христово, не може адекватно да се опише само со канонски термини или категории. И вистинските граници на Црквата не треба да се поставуваат или да се препознаваат само според нејзините канонски обележја или патокази. Многу често канонската граница укажува и на благодатната граница – и сврзаното на земјата се врзува со неразврзлив јазол и на Небесата. Но не секогаш. И најчесто - не веднаш.

Во своето свето и мистично битие Црквата ги надминува канонските домени. Затоа канонскиот прекин не значи дека веднаш доаѓа и до губење на мистичното и до сиромаштво... Сето она што Кипријан го зборувал за единството на Црк-

вата во Тајната, може и треба да се прифати. Но не треба заедно со него да се исцртува конечната контура на црковното тело само по канонските точки...

И тука се поставува општо прашање и сомнеж. Подлежат ли канонските правила и канонското дејствување на богословско генерализирање? Може ли преку нив да се претпостават богословски и догматски мотиви и основи? Или по прво во нив само се пројавува пастирската грижа и благост? Не треба ли канонскиот облик на дејствување по прво да се разбере во смисла на благонаклоно премолчување за безблагодатноста, а не во смисла на признавање на реалноста или на важноста на шизматичките свештенодејства? И затоа, дали е безопасно ако во богословската аргументација се користат канонски факти... Оваа забелешка е поврзана со теоријата на т.н. ‘икономија’... Во обична црковна комуникација зборот η \omicron κ ν \omicron ν \omicron ρ ι α е многузначен термин. Во најширока смисла, зборот ‘икономија’ го опфаќа и го искажува севкупното дело на спасението (сп. Коринтјаните 1 ; 25; Ефес. 1; 10; 3; 2, 9). Во Vulgata обично се преведува со *dispensatio*. Терминот ‘икономија’ не се одомаќинил во канонскиот јазик. Тоа по прво е опишан збор, некаква општа карактеристика: ‘икономија’ обично му е спротивна на ‘акривија’ (η α κ ρ ι ν ϵ ι α) и е повеќе некакво омекнување на црковната дисциплина, некакво ‘изземање’ или исклучок од ‘строгото право’ или од општото правило. Движечки мотив на ‘икономијата’ е ‘филантропијата’, пастирската грижа, педагошката пресметка – секогаш аргумент од делотворна полезност. ‘Икономијата’ по прво е педагошки одошто канонски принцип. ‘Икономијата’ е пастирски коректив на канонската свест. ‘Икономијата’ веќе може – и должен е – да ја вежба секој пастир во својата парохија, а уште повеќе Епископот и Соборот на Епископите. Зашто, ‘икономијата’ всушност и претставува

пастирство, а пастирството е 'икономија'... Во тоа е сета сила и сета животност на принципот на 'икономијата'. Но, во тоа е и неговата ограниченост. Не може секое прашање да се постави и на него да се одговори со 'икономија'... Се наметнува прашањето: може ли да се зборува за расколници и за еретици само во рамките на 'икономијата'?

На крајот на краиштата, бидејќи станува збор за придобивање на изгубените души за соборната вистина, за методите на нивното воведување „во словото на вистината“, целото дејствување треба да биде 'икономично', односно пастирско, сораспнувачко, љубовно. Треба да се остават деведесет и деветте и да се бара стотата, изгубената овца... Но, дотолку повеќе, притоа е потребна целосна искреност и отвореност. Самата недвосмислена точност, строгост и јасност, односно 'акривија' не е потребна само во областа на догмите, зашто како инаку ќе се достигне едномислието. Точноста и јасноста се потребни, пред сè, во мистичната дијагноза. Затоа, имено, и прашањето за свештенодејствата на еретиците и на расколниците треба да се постави и да се анализира во

рамките на најпотполната 'акривија'. Зашто, тука не се работи толку за *quaestimo juris*, колку за *quaestimo facti* – и за прашањето на мистичниот факт, за свето-таинската реалност. Станува збор не толку за „признавањето“, туку повеќе за дијагнозата – потребно е, имено, да се спознае или распознае...

Од основната гледна точка на св. Кипријан, 'икономијата' сосема малку соодветствува на зададеното прашање. Ако надвор од канонските граници на Црквата веднаш почнува безблагодатна празнина, и ако расколниците воопшто и не се крстени и сè уште пребиваат во предкршталниот мрак, потребна е совршена јасност, строгост и настојчивост во дејствувањето и во расудувањето на Црквата. И тука е неумесно и речиси невозможно какво и да е „попуштање“, и никакви отстапки не се дозволени... Може ли, навистина, да се дозволи Црквата да ги прима расколниците, па дури и еретиците, во своите редови без крштевање, само за да им го олесни решавачкиот чекор? Во секој случај, тоа би била мошне опасна и непромислена отстапка. Тоа, всушност, би претставувало разгаленост, претерано попуштање пред човечкото самољубие и маловерност, и тоа дотолку поопасна разгаленост, што таа му придава важност на сето видливо црковно признавање на расколничките Тајни или на нивните обреди, и тоа не само во свеста на расколниците или на надворешните туку и во свеста на самото црковно мнозинство, па дури и на црковните власти. И уште повеќе, ваквиот начин на дејствување всушност се применува токму затоа што ја овозможува таа видливост... Ако Црквата навистина целосно е убедена дека во расколите и во ересите не се извршува крштевањето, која е смислата на прифаќањето на расколниците без крштевање? Нели само затоа на тој начин расколниците да се ослободат од лажниот срам при јавното признавање

дека не биле крстени?

Зарем може таквиот мотив да се признае за достоин, убедлив и благословен? Та зарем е во полза на новопримените да се прифатат преку двосмисленост и премолчување? На оправданата збунетост: треба ли, без крштевање, кон Црквата да се присоединат и Евреите, и муслиманите, 'по икономија', митрополитот Волински Антониј сосема отворено одговара: „Сите тие се неофити, и крстени се во името на Монтан и Прискила, и самите нема да сакаат да влезат во Црквата без потопување и изговарање на зборовите: 'Во името на Отецот...' итн.“

Таква претензија спрема нејасното поимање на црковната благодат можат да имаат само оние расколници и еретици чие крштавање, чии богослужби и чија хиерархиска устроеност, според надворешноста, не се разликуваат многу од оние на Црквата: за нив е многу навредливо ако, при обраќањето во Црквата, ги изедначуваат со незнабошците и со Јудејците. Ете зошто Црквата, покажувајќи попустливост спрема нивната бессилност, не го извршила врз нив надворешниот чин на крштевањето, туку таа благодат им ја дала преку 'втората Тајна'.

Ја препишувам оваа тријада со жално чудење. Од аргументите на митрополитот Антониј, според здравата логика, би требало да се изведе речиси спротивен заклучок. За на слабите и на неразумните „неофити“ да им се овозможи „јасното поимање на црковната благодат“, којашто им недостасува, потребно и умесно е „врз нив да се изврши надворешниот чин на крштевањето“, наместо со лицемерно прилагодување кон нивната „чувствителност на навреди“, но не само на нивната туку и на многумина други, да им се дава не само повод туку и основа да се залажуваат со тој двосмислен факт дека нивното „крштевање, богослужење и хиерархиската поставеност – според надворешната фор-

ма – малку се разликуваат од оние на Црквата“. Се поставува прашањето: кој ѝ го дал на Црквата тоа право не само да го менува туку дури и да го изостави „надворешниот чин на крштевањето“, извршувајќи го во слични случаи само умствено, како тоа да се подразбира само по себе, или интенционално, за време на извршувањето на 'втората Тајна' (над некрстениот...).

Се разбира, во посебни и вонредни случаи 'надворешниот чин' ('формата') може дури да биде и изоставен – така е кај крштевањето со крв на мачениците или дури и таканареченото *baptisma flaminis*. Меѓутоа, тоа е дозволено само *in casu neseritas...* (во нужни случаи). И постои ли воопшто тука некаква аналогија со систематското попуштање пред тугата суета и самоизмама... Ако 'икономијата' претставува пастирска одлука, којашто води кон полза и кон спасение на човечките души, тогаш во ваков случај може да се зборува само за 'извртена икономија'. Ова би било крајно отстапување во двосмисленост и нејасност, и тоа заради надворешен успех, зашто внатрешното воцрковување на 'неофитите' не може да се случи при такво премолчување. На Црквата тешко дека може да ѝ се припишат таквото застранување и таквата лукава интенција. И во секој случај треба да се признае дека практичниот резултат на таа 'икономија' е сосема неочекуван: во самата Црква кај мнозинството се создало убедување дека Тајните се извршуваат и кај расколниците, и дека во расколите постои соодветна (макар и забранета) хиерархија. Вистинската намера на Црквата преку своите чиновници и правила да распознава и да разликува се покажала премногу тешка. И од таа гледна точка 'икономичното' толкување... на тие правила треба да се оцени како несоодветно... Уште поголеми тешкотии предизвикува таквото 'икономично' толкување... од аспект на своите

општи богословски претпоставки. Тешко дека Црквата може да прифати власт и право да го признава непостоечкото за постоечко, да го „претвора ништожното во полноважно“ – „во рамките на икономијата“... Особено остро во тој случај се поставува прашањето за можноста на примањето на еретичките клирици „во истиот чин“.

Во Руската Црква, оние што доаѓаат од римокатолицизмот, или од несторијанството, или сличните на нив, се примаат во заедницата „преку одрекувањето од ересите“, односно преку Тајната на Покајанието. На клириците простувањето им го дава епископот и со самото тоа ја симнува забраната наметната врз расколничките клирици. Се поставува прашањето: може ли да се дозволи, во тоа разрешување и простување на гревовите, молкум (па дури и сокриено) истовремено да се извршува Крштевањето, Помазанието и Ракополагањето – гаконско или свештеничко, понекогаш и епископско – без каква и да е ‘форма’, без јасен и видлив ‘надворешен чин’ којшто би помогнал да се забележи и да се разбере какви Тајни се извршуваат? Тука се работи за двојна нејаснотија: и од страна на мотивите, и од страна на самиот факт. Може ли, во суштина, да се извршуваат Тајните саму преку силата на „интенцијата“, без видливо дејствување? Тешко. И тоа не затоа што на ‘формата’ ѝ припаѓа некакво самовласно или „магично“ дејство. Туку затоа што во тајнодејството ‘надворешните дејствија’ и вдохновението на благодатта суштински се неразделни и нераскинливи...

На крајот на краиштата, Црквата е ризница на благодатта, и нејзе ѝ е дадена власт да ги чува и да ги пренесува тие благодатни дарови... Но власта на Црквата не се протега врз самите темели на христијанското битие... Дали воопшто е можно да се помисли дека Црквата е во право

– во ‘интерес на икономијата’ – да дозволи свештенослужење без ракополагање на спомнатите клирици од еретички вероисповеди, коишто дури не го запазиле ниту ‘апостолското наследство’, не надополнувајќи ја со тоа благодатта што недостасува туку полагајќи сè само во поредокот на власта, во намерата и признанието, притоа уште и недокажано...

Дали во едно такво толкување се вкупното општо светотанско устројство на Црквата не се прикажува како премногу лабаво и слабо?... И дали бил доволно внимателен дури и А. С. Хомјаков кога – во заштита на новата грчка практика Латините да се примаат преку крштевање – му напишал на В. Палмер: „Сите Тајни, на крајот на краиштата, може да се извршуваат само во пазувите на Православната Црква. Во која форма се извршуваат тие – тоа е од второстепена важност. Со помирувањето (со Црквата) Тајната се возобновува или се довршува врз основа на самото помирување; несовршениот еретички обред ги добива полнотата и совршенството на православната Тајна. Во самиот факт на помирувањето или во чинот на помирувањето се содржи, во суштина, повторувањето на претходните Тајни. Следствено, видливото повторување на Крштевањето и на Миропомазанието, макар што и не е неопходно, нема карактер на грешка, туку сведочи за разликите во обредот, но не и за неговата смисла“... Тука мислата се раздвојува. „Повторувањето“ на Тајната не само што е излишно туку е и недозволливо. Ако, пак, немало „Тајна“, туку бил извршен „несовршен еретички обред“, тогаш прво треба да се изврши Тајната, и тоа во целосно откриена и очигледна форма. Соборните Тајни, во секој случај, не се само обреди, и може ли со таков дисциплинарен релативизам да се однесуваме спрема „надворешната“ страна на тајнодејството?...

‘Икономичното’ толкување на каноните може да е убедливо и веродостојно само во случај на директни и совршено јасни докази. Меѓутоа, тоа обично се поткрепува со индиректни податоци и со голем број претпоставки и заклучоци. ‘Икономичното’ толкување не е учење на Црквата. Тоа е само делумно ‘богословско поимање’, крајно подоцнежено и спорно, пројавено во периодот на богословско лутање и назадување во забрзаниот стремеж да се постави што е можно поостра граница со римокатоличкото богословие...

Римокатоличкото богословие дозволува и признава дека и во случај на раскол хиерархијата се запазува и дека, во извесна смисла, се запазува дури и ‘апостолското наследство’, така што Тајните, при познати услови, може да се извршуваат и навистина се извршуваат и кај расколниците, па дури и кај еретиците. Основните претпоставки на таквото свето-таинско богословие биле јасно поставени уште од страна на блажениот Августин. И православниот богослов ги има сите предуслови да го вклучи богословието на Августин во својата доктринална синтеза...

Првата работа што привлекува внимание кај Августин е што тој прашањето за смислата на Тајните органски го поврзува со општото учење за Црквата. Автентичноста на Тајните што се извршуваат кај расколниците за Августин ја означува нераскинливоста со Црквата. Тој директно тврди дека во Тајните на расколниците дејствува Црквата: едните таа ги раѓа во себе, другите надвор од себе – и затоа расколничкото крштевање има смисла, бидејќи него го извршува Црквата (в. S. Augustin, De bapt. 1, 15, 23). За расколниците е важно што и кај нив е од Црквата, што и во нивните раце се задржува наследството и светоста на Црквата, преку што тие сè уште се со Црквата, *in quibustam rebus nobiscum sunt...* Единството на Црквата се гради со двојна врска:

преку единството на Духот и преку врските на светот (сп. Ефес. 4; 3).

И ете, врските на светот се раскинуваат и се поништуваат со расколите и со делбите, но единството на Духот во Тајните сè уште не се прекинува. Во тоа е и своевидниот парадокс на расколничкото живеење: расколот останува соединет со Црквата преку благодатта на Тајните, тоа се претвора во осудување, како што бара љубовта и соборната заемност. И со тоа е поврзано второто основно разликување на блажениот Августин – разликување на ‘смислата’ (или на ‘вистинитоста’, на реалноста) и на ‘дејствителноста’ на Тајните.

Тајните на расколниците имаат смисла, зашто тие навистина се Тајни. Но тие Тајни се недејствителни (*nonafficacia*), поради самиот раскол и одвојувањето. Зашто, и во расколот и во одвојувањето се бара љубовта, но надвор од љубовта спасението е невозможно... Спасението има две страни: објективно дејство на благодатта и субјективен подвиг или верност.

Во расколите сè уште дише Светиот Дух, Дух кој осветува. Но во тврдоглавоста и во слабоста на расколот исцелувањето не се извршува. Невистина е да се каже дека кај расколниците во свештеноејствата ништо не се извршува, зашто, ако се признае дека во нив дејствата и зборовите се празни, лишени од благодатта, со самото тоа тие не се само празни туку се претвораат во некаква профанација и кривотворење. Ако свештеноејствата на расколниците не се Тајни, тогаш тие се богохулна карикатура. И тогаш се невозможни ниту ‘икономичното’ премолчување ниту ‘икономичното’ покривање на гревот. Светотаинскиот обред не може да биде само обред - празен, но невин. Тајната навистина се извршува... Но не треба да се каже ниту тоа дека Тајните треба да се „користат“ во расколите, од причини што Тајните не се само „магиски чинови“.

... Зашто, и примањето на Евхаристијата може да е „за суд и за осудување“. Но тоа не ја негира реалноста и „смислата“ на самото евхаристистиско тајнодејство. Истото може да се каже дури и за Крштевањето: крштелната благодат треба да се обновува во постојан подвиг и служење, во спротивно таа ќе остане ‘недејствителна’. Од таа гледна точка св. Григориј Ниски со голема енергија го осудувал обичајот да се одлага крштевањето до смртниот час или до повозрасни години, за, во крајна линија, да не се извалка крштелната кошула. Тој нагласува: Крштевањето не е (само) крај на грешното постоење, туку попрво почеток.

Крштелната благодат не е само простување на гревовите туку и дар или залог за подвиг. Името е внесено во воените списоци. Но, честа на воинот е во неговите подвизи, а не во чинот. И што значи крштевање без подвизи?... Истото сака да го каже и Августин со тоа што прави разлика меѓу ‘карактерот’ и ‘благодатта’. Во секој случај, на секој што е крстен останува некаков ‘знак’ или ‘печат’, дури и ако тој отпадне и отстапи, и заради тој ‘знак’ или залог секој ќе биде ставен на маки на Судниот ден. Крстените се разликуваат од некрстените дури и тогаш кога крштелната благодат не процутела во нивните подвизи и дела, дури и ако тие сиот свој живот го оскверниле и го потрошиле залудно. Тоа е неизбришлива трага на Божествениот допир...

За сето светотаинско богословие на блажениот Августин е карактеристично таквото јасно разликување на двата неразделни фактори на светотаинското живеење: Божјата благодат и љубовта на човекот. Но, Тајната се извршува преку благодатта, а не преку љубовта. Меѓутоа, човекот се спасува слободно, а не насилно, и затоа надвор од соборноста и од љубовта благодатта како да не се разгорува со животодавен пламен... Останува нејасно: како се продолжува дејството на Духот надвор од канонската ограда на Црквата? Каква е смислата на Тајните надвор од заедничарењето?... Крадење на Тајните, Тајни во раце на крадци... Подоцнежното римокатоличко богословие одговара на ова прашање со своето учење за реалноста на Тајните *ex opere operato* (наспроти *ex opere operantis*). Августин не прави ваква разлика. Но, тој го разбираше значењето на Тајните надвор од канонското единство во истата смисла. Зашто, и *opus operantum* означува пред сè независност на Тајните од личното дејствување на свештенослужителот – се извршува Тајната на Црквата, а во неа Првосвештеникот е – Христос.

Тајните се извршуваат по молитвата и преку дејствувањето на Црквата – *ex opere operantis et operatis Ecclesiae*. И учењето за значењето на *ex opere operato* треба да се прифати во таа смисла... За Августин не било толку важно дека кај расколниците Тајните се ‘незаконски’ и ‘недозволени’ (*licita*), – многу поважно било дека расколот е ослабување на љубовта... Но, љубовта Божја ја препокрива и ја совладува човечката нељубов. И во самите расколи (па дури и кај еретиците) Црквата продолжува да го остварува своето спасувачко и осветувачко дејствување. Можеби не треба да се вели дека расколниците и понатаму се во Црквата – тоа во секој случај не е сосема точно и звучи двосмислено. Поисправно е да се каже: во расколите Црквата продолжува да дејствува – во очекување на таинствениот час кога ќе смекне тврдокорното срце од топлината на „предупредувачката благодат“ – и ќе се запали и разгори волјата или желбата за соборност и за единство...

„Смислата“ на Тајните кај расколниците е таинствениот залог за нивното враќање во соборната полнота и во единството... Светотаинското богословие на блажениот Августин не било прифатено од страна на византиските богослови не затоа што во него гледале нешто туѓо или излишно. Општо земено, на Исток не се знаело многу за Августин... Во поново време на православниот Исток и во Русија често учењето за Тајните се изложувало преку римокатоличкиот образец – но и тоа уште не претставувало творечко прифаќање на августинската концепција...

Врз основа на овие општи претпоставки, коишто уште Августин ги поставил, современото православно богословие треба да ја спознае и да ја протолкува традиционалната канонска практика на Црквата кога се работи за односот со еретиците и со расколниците.

Треба добро да се запамети: утврдувајќи го „значењето“ на таинствата и на самата хиерархија во расколите, блажениот Августин ниту во најмала мера не ги ублажувал и не ги бришел границите коишто ги разграничувале расколот и соборноста. Тоа не е толку канонска колку што е духовна граница – соборна љубов во Црквата и сепаратизам и отуѓување во расколите. За Августин, тоа е – граница на спасението...

Зашто, макар што благодатта дејствува, таа не спасува надвор од соборноста... (Патем, треба да се напомене дека Августин тука го следи Кипријан, кој тврдел дека и самото мачеништво заради Христа не е од полза надвор од Црквата...) Ете зошто и при сета „реалност“ и при целото „значење“ на расколничката хиерархија не треба да се зборува, во строга смисла на зборот, за зачувуваност на ‘апостолското наследство’ надвор од границите на канонската соборност. Ова прашање, со целосна полнота и со голема проникливост, е изложено во прочуената статија на покојниот К. Г. Тернер - Apostolic Succession.

И оттука несомнено следува дека не може да се прифати таканаречената Church-branch теорија. Оваа теорија премногу благо и спокојно го претставува расколот на христијанскиот свет. Набљудувач од страна можеби нема веднаш да ги разликува „расколничките“ гранки од самото „соборно“ стебло. Според својата суштина, меѓутоа, „расколот“ не е само гранка. Постои и желба за раскол... Постои таинствена и дури загадочна област надвор од канонската граница на Црквата, каде сè уште се извршуваат Тајни, каде што срцата многу често горат и пламтат и во верата, и во љубовта, и во подвигот... Тоа мора да се признае, но мора да се има на ум и тоа дека границата е реална, дека не постои единство...

А. С. Хомјаков се чини зборувал токму за тоа. „Бидејќи земната и видлива Црква сè уште не е полнота и остварување на целата Црква каква што Господ одредил да се покаже на конечниот суд на сето создание, таа дејствува и се пројавува само во своите граници, не судејќи му на останатото човештво (според зборовите на апостолот Павле до Коринтјаните) и само признавајќи за одлачените, односно за оние коишто не ѝ припаѓаат, оние коишто самите се одлачуваат од неа. Останатото човештво, пак, коешто или ѝ е туѓо на Црквата, или е поврзано со неа со нишки коишто Бог не сакал да ѝ ги открие – таа го препушта на судот на Големиот ден.“

И во таа смисла митрополитот Филарет Московски се одлучил да зборува за „не сосема вистински“ Цркви. „Знај, пак, дека јас нема да се дрзнам ниту една Црква, којашто верува дека Исус е Христос, да ја наречам лажна. Христијанската Црква може да биде или целосно вистинска, исповедајќи го вистинското и спасително Божествено учење без примеси на лажни и штетни човечки мненија, или не сосема вистинска, во која кон вистинското и спасително учење на Хистовата вера се придодаваат лажни и штетни човечки мненија.“ „Ти сега очекуваш дека јас ќе судам за другата половина на денешното христијанство“ – вели митрополитот Филарет во завршниот разговор. „Но јас, едноставно, само гледам на неа. Донекаде гледам како Главата и Господ на Црквата ги лекува многубројните и длабоки рани нанесени од стариот змеј на сите делови и членови од Своето тело, применувајќи еднаш благи, другпат силни лекарства, па дури и оган и железо, за да ги смири гневните, за да го извлече отровот, за да ги очисти раните, за да ги отсеке дивите израсоци, за да го обнови духот и животот во полумртвите и занемени тела. И на тој начин јас се утврдувам во верувањето дека Божјата сила, на крајот, очигледно ќе ги надвлее човечките слабости, доброто ќе го надвлее злото, единството ќе го надвлее раздвојувањето, животот ќе ја надвлее смртта.“

Ова е само задача или општа карактеристика. Во неа не е сè јасно и доискажано. Но, прашањето е правилно поставено. Постојат многубројни врски, коишто сè уште не се прекинати, со кои расколите се држат во некакво единство: и треба да се собере сето внимание и сета волја и да се сврти кон тоа единство, за да се ослабне тврдокорноста на раздорот. „Ние не ја бараме победата, туку враќањето на браќата, зашто разидувањето со нив нè измачува“ (вели св. Григориј Богослов).

од руски: д-р Драган Михајловиќ

Што очекувате од вашиот ПАРТНЕР?

СИГУРНОСТ и ДОВЕРБА

ДИСКРЕЦИЈА

БРЗИНА и ЕФИКАСНОСТ

ПОДДРШКА

Комерцијална Банка

50
ГОДИНИ

**ВАШ НАЈДОБАР
ПАРТНЕР**